

KUR'AN'DA MÜZZEMMİL KELİMESİ ETRAFINDAKİ TARTIŐMALAR

Yakup YÜKSEL¹

ÖZET

“Örtüsüne bürünen” ve “elbisesine sarınan” anlamındaki “müzzemmil” kelimesi Kur’an’da sadece bir yerde geçmektedir. Geçtiği sûrenin ilk âyetinde yer alan bu kelime aynı zamanda sûrenin de ismi olmuştur. Müfessirler “müzzemmil” kavramının hakiki anlamında mı yoksa mecâzi manada mı ele alınıp tefsir edildiği hususunda farklı yorumlar ileri sürmüşlerdir. Onlardan bazıları bu kelimeyi hakiki anlamında ele alıp değerlendirirken bir kısmı da kelimenin mecâzi anlamda olduğunu kabul ederek buna göre âyeti yorumlamışlardır. Nitekim bu kelimenin tefsiri müfessirler arasında problemleri bir konu olmuştur. Dolayısıyla “müzzemmil” kelimesinin semantik tahlilini yapmanın var olan problemin ortadan kalkmasına yardımcı olacağı düşüncesiyle bu konuyu ele aldık. Amacımız kelimenin lügat anlamından hareketle ne gibi anlamlara geldiğini ortaya koymak ve netice itibariyle âyetin hangi yorumunun daha uygun olabileceğini tespit etmeye çalışmaktır.

Anahtar Kelimeler: Kur’an, Âyet, Tefsir, Müzzemmil, Tahlil.

SEMANTIC ANALYSIS OF THE WORD MUZZAMMIL IN THE QURAN

Yakup YÜKSEL

ABSTRACT

The word “muzzammil”, which means one who covers oneself and wraps oneself in one's clothes, is used only once in the Quran. This word, which appears in the first verse of the surah in which it is mentioned, also became the name of the surah. Commentators have put forward different interpretations regarding whether the concept of müzzammil should be interpreted in its literal or figurative sense. While some of them evaluated this word in its literal meaning, some of them accepted that the word had a figurative meaning and gave meaning to the verse accordingly. As a matter of fact, the interpretation of this word has been a problematic issue among commentators. Therefore, we took up this study with the idea that making a semantic analysis of the word muzzammil would help eliminate the existing problem. Our aim is to reveal what the word means based on its dictionary meaning and, as a result, to determine which meaning may be more appropriate in terms of the interpretation of the verse.

Keywords: Quran, Verse, Tafsir, Muzzammil, Analysis.

¹ Tekirdađ Namık Kemal Ün., İlahiyat Fak., Türkiye, OORCID ID: 0000-0001-7043-6086, yuksel@nku.edu.tr
Araştırma Makalesi/Research Article, Geliş Tarihi/Received: 30/03/2024–Kabul Tarihi/Accepted: 27/04/2024

1. GİRİŞ

Kur'an'da anlam alanı üzerine tefekkür edilmesi gereken birçok kelime ve kavram mevcuttur. *Müzzemmil* kelimesi de onlardan bir tanesidir. Müzzemmil sûresinin ilk âyetinde geçen bu kelime ile Hz. Peygamber'e hitap edildiği bilinmekte olup bu hususta âlimler arasında herhangi bir ihtilaf da mevcut değildir. Ne var ki Hz. Peygamber'e doğrudan ismiyle değil de bu kelime ile hitap edilmiş olması âlimleri düşünmeye ve bu konuda araştırma yapmaya sevk etmiştir. Tefsir kaynaklarında az da olsa bu hususta bazı bilgiler mevcuttur. Ancak kelimenin müstakil olarak ele alınıp semantik tahlilinin yapılmasına ihtiyaç olduğu bir gerçektir. *Müzzemmil* kelimesinin lügat anlamını bütün detaylarıyla ortaya çıkarmak âyetin tefsiri açısından önem arz etmektedir. Hatta bu kelimenin vahiy öncesi dönemle vahyin indiği dönemdeki kullanımını analiz etmek de konu açısından oldukça önemlidir. Bu yüzden kelimenin semantik tahlilini bahsettiğimiz tarihi seyir bağlamında ele alacağız. İkinci bir husus da müfessirlerin tercih etmiş oldukları yorumlardır. Dolayısıyla çalışmamızda kadim tefsir kaynaklarından önemli olan birkaçı ile çağdaş dönemde yazılmış olan bazı kaynaklara müracaat ederek *müzzemmil* kelimesine vermiş oldukları anlamı ve müfessirlerin yaklaşımlarını ele alacağız.

Bu kelime özelinde ülkemizde yapılmış bir çalışmaya ulaşamadığımızı beyan etmek isterim. DİA'da sûre hakkında bir madde yazılmış olup orada da kelimenin anlamından ziyade sûrenin muhtevası işlenmiştir.² Ayrıca sûre hakkında bir makale ve beş adet yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Bu çalışmaların niteliği de kelimenin semantik tahlilinden ziyade sûrenin bütün olarak ele alınmış olduğu çalışmalardır.³ Türkiye dışındaki İslâm âleminde ise konuyla ilgili iki araştırma mevcuttur. O çalışmalardan birisi elektronik ortamda yayına sunulan küçük hacimli yirmi beş sayfalık bir kitapçık, diğeri ise bir makaledir. Bu makale de Müzzemmil ve Müddessir sûrelerinin her ikisinin bir arada ele alındığı bir çalışmadır. Çalışmada bu iki kelimenin semantik tahliline yer verilmekle birlikte sûrelerin tamamı hakkında da bilgilendirme yapılmıştır.⁴ Bizim çalışmamız ise *müzzemmil* kelimesi hakkında olacaktır. Ayrıca araştırmamızda müfessirlerin bu kelimeye yaklaşımları ele alınacaktır. Dolayısıyla konuyu iki başlık halinde incelemeyi uygun gördük. İlk başlıkta *müzzemmil* kelimesinin semantik tahliline, ikinci başlıkta ise müfessirlerin bu kelimeye yaklaşımlarına yer verdik.

² M. Kâmil Yaşaroğlu. "Müzzemmil", DİA, (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 32/252.

³ Ramazan Demirci, Müzzemmil Suresinin Eğitim Açısından Yorumu (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1995); Ahmet Sevinç, Müddessir ve Müzzemmil Surelerinin Karşılaştırmalı Konulu Tefsiri (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016); İdris Kalay, İlahi Hitabın Şekillenmesi (Hacc, Müzzemmil ve Tevbe Sureleri Örnekleri (Urfa Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006); Sema Uslu, Müzzemmil Suresinin Arap Dili Açısından Tahlili (İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, 2021); Jasım İmran Resam Al-Janabı, el-Cevahir ve'd-Dürer fi Tenasubi'l-Ayât ve's-Suver Adlı Eserin İncelenmesi (Müzzemmil, Müddessir, Kıyame ve İnsan Sureleri) (Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022); Abdul Bade Al Nırbani, "Müzzemmil Kavramının Süredeki Anlam Bütünlüğüyle İlişkisi" *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 41/21 (2023), 96-123.

⁴ Enes Kırgız, "Sıfatâ Müzzemmil ve Müddessir: Dirâse Lügavî Ta'silî ve Delâli" Umman Mecelle el-Miškâtu li'l-Ulûmi'l-İnsânî ve'l-İctimâî, 10/1, (2022), 1-30; Muhammed Ahmed b. Refik, *el-Makâsîdu'l-ilmî ve'l-amelî fi sureti müzzemmil*. <http://www.alukah.net>

2. MÜZZEMMİL KELİMESİNİN LÜGAT ANLAMI VE SEMANTİK TAHLİLİ

Erken dönem ilk dil ve lügat bilginlerinden olan Halil b. Ahmed (ö. 175/791 *müzzemmil* kavramına geçmeden önce yine bu kavramın kök harflerinden türemiş olan *ez-zâmiletu* kelimesini izahla konuya giriş yapmış ve “üzerine yiyecek, içecek ve çeşitli eşyalar yüklenen deveye *ez-zâmiletu* dendiğini” söylemiştir. Elbise ve benzeri şeye sarınmaya ise *tezemmul* dendiğine ve bu kökten Kur’an’da müzzemmil kelimesinin yer aldığına işaret etmiştir (Halil b. Ahmed, 2003).

Müzzemmil kelimesinin *tezemmele* kökünden türediğini ifade eden Cevherî (ö. 400/1009) ise bunun “elbisesine bürünen” anlamında olduğunu beyan etmiş ve Arapların böyle kimse için “*tezemmele bisiyâbihi*” şeklindeki kullanımlarına dikkatleri çekmiştir. Aynı kökten türeyen *el-ezmelu* kelimesinin “ses” anlamında olduğunu ayrıca bir şeyin tamamına *el-ezmel* dendiğini ve de “çok çocuk, aile fertlerinin çokluğu” anlamında Arapların *ıyâlâtun ezmileton* dediklerine de yer vermiştir. Yine Arapların zayıf ve korkak kişi için *ez-zümmelu*, *ez-zumeylu* ve *ez-zummâlu* dediklerine temas etmiştir (Cevherî, 1984).

Râgıb el-İsfahânî (ö. 502/1108) doğrudan âyette geçtiği üzere müzzemmil kelimesini ele almış ve “elbisesine sarınan” manasını tercih etmiştir. Ancak âyette bu kavramın hakiki anlamında kullanılmayıp mecâzi manasında kullanıldığına dikkatleri çekmiştir. Yani “işini eksik yapan ve gevşek davranan” anlamında kinâyeli bir kullanım olduğunu söylemiştir. Aynı kökten *ez-zümeyl* kelimesinin de “zayıf” anlamında olduğunu sözlerine ilave etmiştir (İsfahânî, 1997).

Zemahşerî (ö. 538/1144) kelimenin türediği *zemele* fiili ile konuya giriş yapmış ve *zemeleti'l-kavsu* “yay ses çıkardı” örneği ile kelimenin birinci sırada “ses” anlamına geldiğini vermiştir. İkinci olarak şiirde kullanılan recez manasında olduğuna dikkatleri çekmiştir. Dolayısıyla Arapların recez için “zemel” kelimesini de kullandıklarına yer vermiş ve bu hususta bir şiirden istişhâd etmiştir. “Terlemesi için bir kimseyi örtmeleri, sayının (kişi, çocuk, cemaat vb.) çokluğu, zayıflık ve korkaklık ve bir şeyi yüklenmek” anlamlarının olduğuna o da diğer dilciler gibi yer vermiştir (Zemahşerî, 1998).

İbn Manzûr da (ö. 711/1311) bir kimsenin tek tarafına/bir yanına meylederek hızlıca koşmasına *zemele* dendiğini söylemiştir. Bu şekilde koşan kişinin sanki de tek ayak üzerine yürüyormuş gibi bir izlenim verdiğini belirtmiştir. Zira bu şekilde koştuğu zaman iki ayak üzerine dayanarak bir tarafa meyletmesinin imkânsız olduğunu sözlerine ilave etmiştir. İbn Manzûr, diğerlerinden farklı olarak “hızlı bir şekilde koşmak” ve de “bir tarafına meylederek yürümek” anlamları üzerinde geniş bir şekilde durmuş ve bu bağlamda açıklamalarını detaylandırmıştır. Deveye musibet eden topallamaya aynı kökten *zimâl* dendiğini ve *zemmele* kelimesinin “bir giysi veya örtü ile sarınmak, bürünmek” anlamında olduğunu o da söylemiştir. Yine aynı kökten *tezemmul* kelimesinin de bu anlamda olduğunu belirtmiş ve Müzzemmil sûresinin ilk âyetinde geçen kelimeyi örnek olarak vermiştir. Hatta Uhud savaşında şehîd düşenler hakkında Hz. Peygamber’in bu kelimeyi kullanarak *zemmilûhum bisiyâbihim* “onları elbiseleri ile sarınız” buyurduğunu delil göstererek kelimenin “elbise veya örtü ile sarınma” anlamında olduğunu açıklamıştır.

Aynı kelimenin ism-i mef'ul kalıbı ile müzemmel şeklinde Sa'd b. Ubâde hakkında kullanıldığına da dikkatleri çekmiştir. (Hz. Peygamber'in vefatından sonra Evs ve Hazrec kabileleri Benî Sakîfe'de toplanarak kendisine biat etmek istemişlerdi. Bunu haber alan Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer oraya vardıklarında Sa'd b. Ubâde'nin bir elbiseye bürünmüş halini ifade için olayı nakleden kişi *reculun muzemmelun* “elbiseye bürünmüş bir adam” şeklinde bu kelimeyi kullanmıştır (İbn Manzûr, 1994).

Fîrûzâbâdî'nin (ö. 817/1415) eserinde müzzemmil kelimesiyle ilgili şu bilgiler yer almıştır: “Bir kimsenin tek tarafına meylederek eğimli bir şekilde yürümesine *zemele* denir. Her türlü karışık sesin adı *el-ezmelu*'dur. Bir hayvanın bızırından çıkan ses için de bu ismin kullanıldığı bilinmektedir. Develeri yürütüp götürmeye yani onların sevk ve idaresine *ez-zevmaletu* denir. Bir kimsenin binit üzerinde başkasını redifine yani arkasına bindirmesine *zemelehu* denmiştir. İki yol arkadaşı develeri üzerinde iş görüyorlarsa yani develeriyle birlikte yola çıkmışlarsa bunlara *zemilân* denir. Develeri olmadan yola çıkmışlarsa bunlara da *refikân* ismi verilir. Tezmil gizlemektir. Tezemmele bir şeye sarınıp bürünmektir.” (Fîrûzâbâdî, 2005).

Zebîdî (ö. 1205/1791) “koşmak ve hızlıca yürümek” anlamından hareketle kelimeyi açıklamaya başlamıştır. Ondan önceki dilciler tarafından dile getirilen “koşma ve hızlı hareket etme esnasında kişinin tek tarafına meylederek süratle gitmesi” şeklindeki detaya o da yer vermiştir. Kitâb veznine benzer *zimâl* kalıbındaki bu kelimenin “deveye isabet eden bir hastalık” anlamında olduğunu söylemiştir. Yine aynı kökten *ez-zümmelu* kelimesinin zayıf ve korkaklığından ötürü evine saklanıp gazve ve savaşa katılmayan, evinde saklanan kişi anlamına geldiğine işaret etmiştir. Ayakkabı bıçağı için söylenen *izmîl* kelimesinin aynı zamanda mızrağın ucuna takılan sivri demir için de dendiğini ve obur bir şekilde yiyen kimse için de aynı kelimenin kullanıldığını söylemiştir. Bir şey yüklenmek, içi dolu olmak anlamında *ez-zimlu* denmiştir. Sadece maddî bir yük yüklenip dolmak manasında olmayıp manevî olarak illimle dolmak anlamına geldiğine de işaret etmiştir. Hatta bu anlamda Ebû'r-Derdâ'nın rivâyet ettiği bir hadiste *ez-zimlu* kelimesinin kullanıldığı ve çok ilim almış, yüklenmiş anlamında olduğunu örnek olarak vermiştir (Zebîdî, 1997).

Zemele kökünden türemiş olan birçok kelime vardır. *Zimâl*, *zâmil*, *zemi* ve *zemelân* gibi. Kelimenin iştikâkı hakkında geniş bir araştırma yapan Enes Kırgız şöyle demektedir: “Bir lügatte var olan bir kelimenin başka bir lügatte geçmesi ve de geçmiş olduğu o lügatte daha çok iştikâkının olması dil bilginleri arasında yaygın olan “o kelime, geçmiş olduğu lügatin aslî kelimesi gibidir” şeklindeki görüşün tercih edilmesine bir sebeptir. Yani bir kelime geçmiş olduğu başka bir dilde daha çok türetilmiş ve kullanım alanı genişletilmiş ise o kelimenin bu lügatin aslî bir kelimesi olduğu kabul edilir. Örneğin Sâmi, Yunan, Akad ve Fars diline ya da başka bir dile ait olan bir kelime Arap diline geçmiş ve kullanım açısından geniş bir alana yayılmış ise artık bu kelime Arapça sayılır. Ancak bu kelimenin Sâmi, Yunan, Akad ve Fars dilleri arasında ya da başka dillerde müşterek bir kullanımı var ise bu kelime hakkında aslî olarak Arapça bir kelimedir denilemez. Zira böyle bir kelimenin aslî olarak tek bir dile irca edilmesi imkânsızdır demişlerdir. Örneğin Araplar; *zâmil*, *izmeyl*, *zevmal* ve *zemel* isimlerini kadın ismi olarak kullanmışlardır.

Yine ayakkabı keskisi/bıçağı anlamındaki *izmîl* isminin eski Sâmi lügati olan *azâmillu* kelimesinden alınmış olduğu söylenmektedir. Bazıları ise bunun Yunan dilinden geçtiğini ileri sürmüşlerdir. Arap dilinde *zemele* kelimesi mîm harfinin hem şeddesiz hem de şeddeli halinde kullanılmakta olup “ağır bir şeyler yüklenmek” ya da “hayvana ağır eşya yüklemek” anlamındadır. Nitekim Araplar geride çok çocuk bırakmaya yani aile fertlerinin çok olmasına *ezmiletun* demişlerdir. Yine bu kelimenin iştikakı olan *el-ezmelu* da “ses” anlamındadır. Başka bir anlamı ise “süratle gitmek ve koşmaktır.” (Kırgız, 2022).

Kelimenin semantik tahliline dair yukarıdaki bilgilerden sonra şunları söylemek mümkündür: Z-m-l kökü ve türevlerinin Arap diline ait bir kelime olduğu, vahiy öncesi dönemde de kullanıldığı görülmüştür. Cahiliye şiirlerinde bunun örnekleri çoktur. Meşhur şairlerden İmruulkays başta olmak üzere bazı cahiliye dönemi şairleri de bu kelime ve türevlerini şiirlerinde kullanmışlardır. Hatta müzzemmil kavramının hem ism-i fâil hem de ism-i mef’ul kalıplarının da kullanıldığı tespit edilmiştir. Vahiyle birlikte bu kelime Kur’an’da sadece bir yerde sıfat olarak müzzemmil şeklinde kullanılmış olup bununla da Hz. Peygamber kastedilmiştir. Kelimenin gerek fiil ve gerekse mastar şeklinde diğer türevlerinin Kur’an’da yer almamış olması da bilinen bir gerçektir.

Semantik açıdan ele aldığımız müzzemmil kelimesinin Kur’an’da mecâzi manasının değil de hakiki anlamının murat edilmiş olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Dolayısıyla bazı meâl ve tefsir kaynaklarında kelimenin hakiki anlamını bırakıp mecâzi anlamından hareketle âyete mana vermenin uygun olmadığı anlaşılmaktadır. Zira kelimenin geçtiği âyetin ya da bütün olarak sûrenin sebep-i nüzûlüne dair haberlere baktığımız zaman bu kavramın hakiki anlamda tefsir edilmesinin elzem olduğu kendiliğinden ortaya çıkacaktır (İbn Kesîr, VIII/275). Gerek vahye ilk defa muhatap olduğu ve de Cebrâil’i aslî suretinde ilk olarak gördüğü için heyecanlanıp telaşa kapılan Hz. Peygamber’in rahatlamak için bir örtüye bürünüp üzerine alması rivâyeti olsun gerekse müşriklerin onun hakkında söylemiş oldukları mesnetsiz nitelermelerinden dolayı üzülmüş olduğu haberi olsun her iki olay neticesinde Hz. Peygamber’in bir örtüye büründüğü bilinmektedir. Yani kelimenin “bir elbise veya örtüye bürünmek” manasındaki hakiki anlamıyla âyeti değerlendirmek ve buna göre mana vermek gerekir. Üstelik lügat bilginleri ve tefsir âlimleri bu kelimenin Kur’an’da kullanılmasının ve Hz. Peygamber’e bununla hitap edilmesinin yadırganmaması gerektiğini şöyle bir örnekle temellendirmek istemişlerdir (Kurtubî, XIX/22-23). Rivâyet edildiğine göre Hz. Ali ile eşi Fâtıma arasındaki ufak bir tartışmadan dolayı kendilerini ziyaret eden Hz. Peygamber, kızı Fâtıma’ya “amcamın oğlu nerede?” diye sormuş o da yanında olmadığı cevabını vermiştir. Bunun üzerine Allah Elçisi yanındaki bir adama “bakın bakalım nerede” diye söylemiş, onu arayan kişi de kendisinin mescidde uyuduğu haberini getirmiştir. Bunun üzerine Hz. Peygamber oraya gitmiş ve Ali’yi uyurken görmüştür. Yerde yattığı için yüzüne toz toprak değmiş olan Ali’ye “Kalk ey toprak babası” diye hitap etmiştir. Hz. Peygamber’in onun yüzüne bulanmış olan hakiki topraktan ötürü bu sözü söylemiş olduğu gayet açıktır. Aksi halde bu ifadenin mecâzi bir anlamının olduğunu söylemek zordur.

Hız. Peygamber de olayın sebebi ne olursa olsun hakikatte bir örtüye bürünüp uyuduğu için kendisine “Ey örtüsüne bürünen” hitabıyla seslenilmiştir (Kurtubî, XIX/23). Dolayısıyla âyette geçen müzzemmil kavramının bazı müfessirlerin savunduğu gibi mecâzi manasında değil hakiki anlamında olduğunu savunduğumuzu belirtmek isterim. Müzzemmil kelimesinin ilgili âyetteki kullanımını “bir kelimenin hakiki anlamı cümleye uygun düşüyorsa mecâza gidilmez” şeklindeki kurala da muvâfıktır. Bu bağlamda “Ey yükü ağır olan”; “Peygamberlik ve risâlet görevi yüklenen”; “Vahyin sesine muhatap olan”; “Ey vahye bürünen”; “Ey içine kapanan” şeklinde verilmiş olan mecâzi anlamlara gitmeye gerek yoktur.

Netice itibariyle “müzzemmil” kelimesi semantik açıdan birçok anlama gelse de âyette “bir örtüye veya elbiseye örtünüp sarınmak” anlamında olup böylece hakiki manasında kullanılmıştır. Vahiy dilinde kullanılan bu kavramın tarihi süreç içerisinde lügat anlamının dışına taşmadığı ve de en çok bilinen ve kullanılan “örtünmek, bürünmek ve sarınmak” anlamının tercih edildiği görülmektedir. Dolayısıyla kanaatimizce “müzzemmil” kelimesinin semantik olarak anlam daralması veya anlam kayması ya da anlam zenginliğine uğradığı söylenemez.

3. MÜZZEMMİL KELİMESİNE MÜFESSİRLERİN YAKLAŞIMI

Taberî (ö. 310/923), ismini bu kelimedenden alan Müzzemmil suresinin ilk âyetini tefsir ederken müzzemmil kavramının “sarınan, bürünen” anlamına geldiğini ve bürünen bu kişinin de Hz. Muhammed (s. a.) olduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte ilim ehlinin tezemmül kelimesinin içerdiği anlamdan hareketle Hz. Peygamber’in bu sıfatla nitelenmiş olması hususunda ihtilaf ettiklerini söylemiştir. Bazılarının onun kendi elbisesine büründüğünü ve böylece namaza hazır vaziyette olduğunu söylediklerine yer vermiştir. İbn Sevr ve Ma’mer’in (ö. 209/824) Katâde’den (ö. 117/735) rivayetle *Yâ eyyühe’l-müzzemmil* ifadesinin “Ey elbisesine bürünen” anlamında olduğu şeklindeki nakillerini eserine almıştır. Bazı bilginlerin ise bu kelimenin elbisesine bürünen anlamında olmayıp “risâlet ve peygamberlikle bürünen” anlamında olduğunu savunduklarına da temas etmiştir. Nitekim Ebu’l-A’lâ (ö. 569/1173), Dâvûd ve İkrime’nin (ö. 105/723) bu görüşte olduklarını sözlerine ilave etmiştir. Ancak Taberî bu iki görüş arasında Katâde’nin yorumunun daha iyi olduğunu benimsediğini ifade etmiştir. Zira âyetin devamındaki “geceleyin kalk” emrinin Hz. Peygamber’in elbisesine büründüğünü ve namaz için hazırlıklı olduğunu gösteren bir durum olduğunu ileri sürmüştür.” (Taberî, 1992).

Zemahşerî (ö. 538/1144) âyetin tefsirinde ilginç bir yorumla şöyle demiştir: “Hz. Peygamber geceleyin örtüsüne sarınmış uyuyordu. Sanki onun bu hali işlerini önemsemeyen ve çok önemli bir işi olmayan dolayısıyla derin bir şekilde uykusuna dalmış olan kişinin hali gibiydi. İşte bu yüzden kendisine bu şekilde nida edilmiş ve kalkıp halkını uyarması istenmiştir.” Süddî (ö. 127/745) bu kelime ile uyumakta olan Hz. Muhammed’e hitap edildiğini ve bu kelimenin özellikle tercih edildiğini söylemiştir. Bazı âlimler ise vahyin ilk dönemlerinde Hz. Peygamber’e müzzemmil ve müddessir kelimeleri ile hitap edildiğini ancak risâlet görevini tebliğle emrolunduktan sonra kendisine resûl ve nebî kelimeleriyle hitap edildiğini söylemişlerdir (Zemahşerî, 1997).

Hız. Peygamber'in bir elbise ya da örtüye bürünmesi hususunda da Zemahşerî şu rivayetlere yer vermiştir: "Hız. Peygamber'in, eşi Âişe'nin elbisesine bürünmüş bir vaziyette namaz kıldığı" nakledilmektedir ki buna göre âyetteki hitapta Allah Elçisinin ayıplanması değil, aksine övülmesi ve içinde bulunduğu hâlin güzelliğinin ifade edilmesi söz konusu olur. Bu durumda, bulunduğu hâl üzere devam etmesi ve ona sıkıca sarılması emredilmiş olmaktadır. Hız. Âişe'den rivâyet edildiğine göre; kendisine Allah Resûlü'nün örtündüğü şeyin ne olduğu sorulmuş o da şu cevabı vermiştir: "On dört kulaç uzunluğunda bir elbise idi. Yarısı benim üzerimde olduğu halde ben uyuyordum, diğer yarısı da onun üzerindeydi, o da namaz kılıyordu." Ayrıca o elbisenin neden yapıldığı sorulunca da demiş ki: "Vallahi! Ne ipek idi ne yumuşak yün ne ibrişim ne de koyun yünü. Uzunlamasına örülen ipleri kıldan, yanlamasına örülen ipleri de deve tüyünden idi." Başka bir rivayette ise Cebrâil'i ilk defa görmesi onu heyecanlandırmıştı. Korkudan vücudu titriyordu. Hız. Hatice'nin yanına gelip "Beni örtün, beni örtün!" dediği nakledilmiştir. Zira kendisine cinlerin musallat olduğunu zannetmişti. İşte, o bu vaziyette iken Cibrîl kendisine nidâ etti: "Ey örtüsüne bürünen!" İkrime'den de nakledildiğine göre müzzemmil kelimesi "Ey ağır bir iş yüklenen!" anlamındadır (Zemahşerî, 1997).

Râzî de (ö. 606/1210) bu âyet hakkında iki problemin öne çıktığını belirtmiş ve şöyle demiştir: "Bilginler bu âyette ifade edilen elbisesine bürünen şahsın Hız. Peygamber olduğunda ittifak etmişlerdir. Niçin elbisesine bürünmüş olduğu hususunda ise ihtilaf etmişlerdir. İşte bu durum âlimler arasında problem olmuştur. İbn Abbas'tan nakledildiğine göre Cebrâil Hız. Peygamber'e ilk defa geldiğinde ondan korkmuş ve kendisine bir cinin dokunmuş olacağından endişelenmişti. Vahyi almış olduğu Hirâ'dan hızlıca dönmüş ve Hız. Hatice'ye beni örtünüz buyurmuştu. İşte Hız. Peygamber bu hâl üzereyken Cebrâil gelmiş ve kendisine "Ey örtüsüne bürünen" şeklinde nida etmiştir. İkinci bir görüşe göre Hız. Peygamber namaza hazırlık için elbisesine bürünmüş haldeyken bu nida yapılmıştır. Ferrâ da bu görüşü benimsemiştir. Üçüncü bir görüşe göre de Hız. Peygamber bürünmüş bir vaziyette gece uyurken ayıplama amaçlı bu nida yapılmıştır. Yani "Ey elbisesine bürünüp uyuyan, kalk ve ibadetle meşgul ol!" denmiştir. Dördüncü bir görüş ise şudur: Hız. Peygamber, eşi Hız. Hatice'ye ait tüysüz bir örtüye bürünmüş ve onun hatırasına bağlılığını gösterir bir şekilde uyuyordu. İşte bu nida kendisine yapılmış ve "Ey örtüsüne bürünen, nefsi duygunu terk et ve ibadetle meşgul ol!" denmiştir. Beşinci bir görüş ise - ki bunu İkrime söylemiştir- "Ey büyük bir iş üstlenen" anlamında bir nidâdır. İkinci problem ise müzzemmil kelimesinin farklı bir şekilde kıraat edilmesi halinde ortaya çıkan problemdir. İkrime ism-i fâil ya da ism-i mef'ul olarak bu kelimeyi zâ harfinin tahfîfi ile müzemmil şeklinde okumuştur. Bu durumda ism-i fâil kabul edilecek olursa mef'ul hafzedilmiş olur ki o da nefis kelimesidir ve "ey nefisini (nefis sorumluluğu) yüklenen" anlamındadır. İsm-i mef'ul kabul edilecek olursa o takdirde "başkasının sorumluluğunu yüklenen" anlamındadır. Yani bu durumda kelime örtünmek anlamında değildir. Dolayısıyla yorum bakımından bir problem ortaya çıkmaktadır (Râzî, 1985).

Müfessir Kurtubî de (ö. 671/1273) kendinden önceki müfessirlerin yer vermiş olduğu bilgilerin tamamını eserine almış ve şunları ilave etmiştir: “İbn Abbas’tan nakledildiğine göre gerek müzzemmil gerekse müddessir ifadelerinin kullanılmış olmasının hikmeti şudur: Hz. Peygamber daha önce risâlet görevini üstlenmediğinden dolayı kendisine müzzemmil ve müddessir kavramlarıyla hitap edilmiştir.” Ayrıca Kurtubî, kelimeyi hakiki anlamında ele alanların “bir örtü veya elbiseye bürünmek” manasını verdiklerini, mecâzi olarak ele alanların ise kelimenin bürünmek manası değil de “büyük bir iş ve görev üstlenmek” manası verdiklerini söylemiştir.” (Kurtubî, 1992).

Âlusî (ö. 1270/1854) âyetin sebab-i nüzûlüne dair yukarıda işaret etmiş olduğumuz rivâyete ilave olarak farklı bir habere yer vermiş ve şöyle demiştir: “Müşrikler Dâru’n-Nedve’de toplandıklarında Hz. Muhammed’e bir isim takmak istediler. Bazıları onun için kâhin diyelim teklifinde bulundular. Ancak aynı meclistekiler onun kâhin olmadığını söylemişlerdi. Bazıları mecnun diyelim demişler bu da kabul edilmemişti. Bazıları da sihirbaz diyelim demişlerdi yine bu isim de kabul görmemişti. Nitekim müşriklerin bu konuşmaları Hz. Peygamber’e ulaştıca o da bu konuşmalardan çok üzülmüş ve bir örtüye bürünerek uyumak istemişti. İşte bu esnada “Ey örtüsüne bürünen!” nidası gelmişti. Âlûsî ayrıca müzzemmil kelimesinin Hz. Peygamber’i kınama anlamında özellikle seçilmiş olduğunu ileri süren Zemahşerî’nin bu fikrinin edep dışı bir görüş olduğunu ve onun fikrini benimseyenlerin de aynı saygısızlığa ortak olduklarını beyan etmiştir. Âlûsî’ye göre bu hitap Hz. Peygamber’i kınayan değil taltif eden ve onu rahatlatan bir hitaptır (Âlûsî, 1994).

Şeyhzâde de (ö. 950/1543) bu hitapta müzzemmil kelimesinin seçilmiş olmasının Hz. Peygamber’in halini yani elbiseye bürünüp içine kapanma durumunu ayıplamak için olduğunu söyleyen âlimlerin yanı sıra onu rahatlatmak ve güzel bir mukabelede bulunmak için seçilmiş olabileceğini söyleyen âlimlerinde olduğuna yer vermiştir. Ayrıca Hz. Peygamber’in sarılmış olduğu elbisenin türü ve kime ait olduğu hususu da âlimler arasında problemlili bir durumdur. Zira uyumak için üzerine çektiği kadife cinsinden olan bu örtünün Hz. Aişe’ye ait olduğu rivâyetleri vardır. Sürenin Mekke döneminde indiği kabulünden hareketle bu örtünün Hz. Aişe’ye ait olması imkansızdır. Zira Hz. Peygamber Hz. Aişe ile Medine döneminde evlenmişti. Dolayısıyla Mekke’de yaşanmış olan bu hadisenin Hz. Aişe ile irtibatlı bir yönünün olması düşünülemez. Üstelik bu sürenin ya da Hz. Peygamber’in elbiseye bürünme halinin Medine döneminde olduğuna dair hiçbir rivayet de yoktur. Bazı bilginler bu problemi aşmak için Hz. Peygamber’in o gece Hz. Ebubekr’in evinde gecelediğini ve üzerine almış olduğu örtünün de henüz çocuk olan Hz. Aişe’ye ait bir örtü olduğunu ileri sürmüşlerdir (Şeyhzâde, 1999).

Sûrelerin isimleri hakkında önemli bir araştırma yapan İbn Âşûr (ö. 1973) Müzzemmil sûresinin tek bir isminin olduğunu belirtmiş ve bunun hikmetini de şöyle açıklamıştır: Bu sûrenin başka isminin olmayıp sadece müzzemmil olarak adlandırılmış olması dikkatlerimizi bu kelimeye çekmektedir. Ya da Hz. Peygamber’in hitap esnasındaki haline dikkatleri çekmek içindir. Hz. Peygamber’e ilk olarak Alak sûresinin ilk beş âyeti inmiş, ondan sonra Kalem sûresi nâzil olmuş ve üçüncü sırada da Müzzemmil sûresi inmiştir.

Bu duruma dikkatleri çeken İbn Âşûr uyumakta olan Hz. Peygamber'e bu şekilde hitap edilerek geceleyin kalkıp ibadet etmesinin emredilmiş olduğu görüşündedir (İbn Âşûr, 2000).

Cemel ismiyle meşhur olan Ebû Dâvûd Süleymân b. Ömer b. Mansûr da (ö. 1204/1790) müzzemmil kelimesi hakkında üç görüş olduğunu söylemiştir. İlk olarak İkrime'nin bu kelime hakkında "Ey nübüvvet ve risâletle bürünen" manasında olduğunu savunduğu görüşüne yer vermiştir. İkinci olarak yine onun "Ey bu işi/vahyi üstlenen" manasında olduğunu söylediği şeklindeki görüşü, üçüncü olarak da Katâde'nin "Ey örtüsüne/elbisesine bürünen" anlamında olduğu görüşüdür. Ayrıca Arapların mübalagalı sığa olarak yolcuların yüklerini taşıyan deveye aynı kökten zâmiletun dediklerine yer vermiştir (Uceylî, ts.).

Bazı kaynaklarda âyetin nüzûl sebebi olarak şu olay gösterilmektedir: Hz. Peygamber Hira'da ilk vahyi alınca Cebrâil'i görmüş olmasından dolayı çokça etkilenmiş ve evine dönünce Hz. Hatice'ye "Beni örtün, beni örtün" deyince üzerine bir örtü örtülmüş ve böylece istirahate çekilmiş. Hatta korkusu gidip rahatlayınca kadar bu hal üzere kalmış. Nitekim Cebrâil yeniden gelerek "Ey örtüsüne bürünen" âyetiyle yeni vahiyler getirmeye başlamıştır. Âyetin bu şekilde hakiki anlamının dışında mecâzi olarak farklı yorumlarının olduğuna da şu şekilde yer verilmiştir: "Örtüsüne bürünen" ifadesi "peygamberlik görevini üstlenip o kisveye bürünen, Kur'an'a bürünen, uykuya dalan ve benzeri anlamlara gelmektedir." (Karaman vd., 2007).

Mevdûdî (ö. 1979) âyette geçen müzzemmil kelimesi hakkında şöyle bir açıklama yapmıştır: "Allah, Elçisine: "Kalk ve geceleri ibadetle geçir" emrini bu kavramla vermektedir. Bundan da anlaşılana şudur ki hitap esnasında Allah elçisi uyuyordu ya da uyumak için üzerine bir örtü çekmişti. İşte bu esnada Yüce Allah "Ey üstüne örtü çekerek uyuyan" şeklinde güzel bir üslûp ile kendisine hitap etmiştir. Bu hitapla Hz. Peygamber'i ağır bir görevin beklediği, yatma ve rahat etmenin onun için çok zor olduğu, sorumluluğunun ve üstlendiği görev yükünün çok ağır olduğu anlaşılmaktadır (Mevdûdî, 1987).

Seyyid Kutub (ö. 1966) bu âyeti şöyle tefsir etmiştir: "Ey örtüye bürünerek saklanan Muhammed, kalk..." Bu göğün seslenişi, yüceler yücesi Allah'ın komutudur. Kalk, seni bekleyen büyük görev için, senin tarafından sırtlanmak üzere hazırlanan ağır yükün altına girmek için ayağa kalk. Çalışmak, yorulmak, sıkıntı çekmek ve eziyetlere katlanmak için ayağa kalk. Kalk, uyku ve istirahat zamanı geride kaldı. Kalk, bu görev için hazırlan, onun gerektirdiği eğitimden geç. Bu komut Peygamberimizi sakın evinin, ılık yuvasının yumuşak yatağından çekip çıkararak coşkun ve kurşun gibi ağır dalgalarının ortasına, vicdanlardaki ve pratik hayattaki çekici ve itici boğuşmaların arasına atan büyük ve ürpertici bir buyruktur. Sırf kendisi için yaşayan kimse huzur içinde yaşayabilir. Fakat küçük olarak yaşar ve küçük olarak ölür. Böylesine ağır bir yükü sırtlanan büyük adama gelince uyku, rahatlık, ılık yatak, sakın hayat ve gönül okşayan konfor onun neyine. Peygamberimiz işin iç yüzünü anlamış, gerçeği fark etmişti. Bu yüzden eşi Hatice'nin heyecanını yatıştırması ve uyuması yolundaki önerisine "Ey Hatice, uyku zamanı geride kaldı" diye karşılık verdi. Evet, uyku dönemi bir daha geri gelmemek üzere gerçekten geçmişti.

O günden itibaren Peygamberimizi sadece uykusuz geceler, yorgunluklar, uzun ve zorluklarla dolu bir cihad görevi bekliyordu. Evet; “Ey örtüye bürünerek saklanan Muhammed, geceleyin biraz uyuduktan sonra kalk.” (Seyyid Kutub, 2020).

Bu sûrenin neredeyse tamamı Hz. Peygamber hakkında olduğundan Hz. Peygamber’in haline temas eden müzzemmil kelimesinin seçilmiş olma ihtimali yüksektir. Zira uykusundan kalkıp istirahatini azaltması, geceleyin ibadet etmesi ve tebliğ davetini yerine getirmesi istenmiştir. Bu kelimeyle her ne kadar ilk olarak Hz. Peygamber’e nida edilmiş ise de her uyuyan kimsenin gecenin bir kısmında kalkıp ibadet etmeleri tavsiye olunmuş olabilir.

Müfessirlerin “müzzemmil” kavramı etrafında üzerinde durdukları bir başka mesele de bu kelimenin Hz. Peygamber’in isimlerinden birisi olup olmadığı hususudur. Bazı bilginler bunun Hz. Peygamber’in isimlerinden olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu konuya da yer ayıran Cemal, Süheylî’nin bu görüşte olmadığını tespit etmiş ve onun sözlerine şu şekilde yer vermiştir: “Bazı alimlerin benimsediği gibi bu isim Hz. Peygamber’in isimlerinden bir isim değildir. Zira bu kavram onun halini beyan eden müştak bir kelimedir. Hem müzzemmil hem de müddessir kelimeleri ile kendisine hitap edilmiş olması yani onun haline işaretle muhatap alınmış olması Allah’ın onu ayıplayıcı bir üslûp için değil kendisine yumuşak bir şekilde hitap etmesi içindir. Nitekim buna benzer hitapları Hz. Peygamber de yapmıştır. Damadı Hz. Ali’nin evine gelmiş ve alınına toz bulanmış bir şekilde uyuduğunu görünce “Kalk ey toprak babası” diye hitap etmiştir. Yani bu şekilde hitap etmekle kendisini ayıplayıp kusur bulmadığını bilakis yumuşak davrandığını göstermek istemiştir. İşte bu âyette de Hz. Peygamber’e “Ey örtüsüne bürünen!” şeklinde hitap edilmesi onun kınanmadığını ve kendisine nezaketle hitap edildiğini göstermektedir (Kurtubî, XIX/23). Yine müzzemmil kelimesiyle hitap edilmiş olmasının bir başka faydası ise geceleyin örtüsüne bürünüp uyuyan herkes için uykularından kalkıp gecenin bir kısmında ibadet etmelerine dair bir işaret olduğunu savunmuştur. Çünkü bir fiilden müştak olan bir kelimedede aynı ameli yapan herkesin müşterek olduğunu sözlerine ilave etmiştir. Nitekim ibadet etmek, Allah’ı anmak ve zikretmek vahye muhatap olan herkesin ortak amelidir (Kurtubî, XIX/23).

Bu konuda bazı araştırmacılar Hz. Peygamber’in doksan dokuz ismi olduğunu söylemiş ve müzzemmil kelimesini de o isimler arasında göstermiştir.⁵ Hz. Peygamberin isimleri hususunda müstakil çalışmalar yapılmıştır. Bu bağlamda ilk dönemlere ait çalışmalar olduğu gibi yakın dönemlerde de bazı araştırmalar yapılmıştır. Hatta sadece İslâmî ilimler özelinde sınırlı olmayıp edebiyat alanında da Hz. Peygamber’in isimlerine has çalışmaların var olduğu bilinmektedir. Ne var ki Hz. Peygamber’in isimlerinin kaç tane olduğu hususunda ittifak edilmiş bir sayı yoktur. Doksan dokuz ismi olduğunu ileri sürenler olduğu gibi bazı edebî metinlerde bu sayının iki yüz bir, iki yüz otuz beş, beş yüz otuz altı ve yedi yüz on yediye kadar çıkarıldığı görülmektedir.⁶

⁵ Bk. Fariş Çerçi, Hz. Peygamber’in Doksan Dokuz İsmi (Erzincan: Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Özel Sayı (2015), 15-40.

⁶ Bekir Belenkuyu, Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî-Peygamberimiz (S.A.V.)’in İsimleri- Ve Esmâ-i Nebî Metinleri, Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 10/4 (2015), 167-196.

Hız. Peygamber'in isimleri hakkında sayının ihtilaflı olması ve bazı kaynaklarda yüzden fazla isminin sayılması muhtemelen bazı sıfat niteliğinde olan kelimelerin de isimleri arasında sayılmasından kaynaklanmaktadır. İşte müzzemmil kelimesi de onun isimlerinden olmayıp sıfatlarından olan bir kelimedir. Dolayısıyla müzzemmil kelimesini Hız. Peygamber'in isimleri arasında göstermek doğru değildir. Nitekim bu alanda en eski ve önemli olan kaynaklarda Hız. Peygamber'in böyle bir isminin olmadığı görülmektedir.⁷ Ne var ki Süyûti (ö. 911/1505) "müzzemmil" ve "müddessir" kelimelerinin Hız. Peygamber'in halini yani hitap esnasındaki durumunu açıklayan türemiş iki isim olduğunu kabul etmektedir (Süyûti, 1985). Bu hususta çok kapsamlı bir araştırma yapan ve doktora tezi olarak sunan Muhammed Ârif en-Nuaymî, Hız. Peygamber'in Kur'an kaynaklı isimlerini sayarken ilk önce en meşhur olan Muhammed ismini vermiş daha sonra da alfabetik olarak elif harfiyle ve Ahmed ismiyle) başlayıp Yâ-sîn ismi ile sonlandırmıştır. Mübeşşir, mübeşşiriul-enbiya, mübeşşiru'l-muttakîn, mübeşşiru'l-müminin, mübeşşiru'l-muhbitin, Tâ-Hâ -Tâ-Sîn Tâ-Sîn-Mîm ve benzeri yüzlerce isme yer verirken müddessir ismine yer verip de müzzemmil ismini onun isimleri arasında saymaması da manidardır.⁸

SONUÇ

Semantik tahlilini yaptığımız bu çalışmada *müzzemmil* kelimesinin Kur'an'da sadece bir yerde geçtiği ve de adını aldığı sûrenin ilk âyetinde olduğu gözlenmiştir. Bu kavramın kök ve türevlerinin Kur'an'ın başka bir âyetinde yer almadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte *z-m-l* kelimesi ve iştikâklarının Araplar tarafından bilindiği ve kullanıldığı görülmüştür. Kelimenin kök itibarıyla "zayıflık, korkaklık, saklanmak, bir elbise veya örtüye sarınmak, çokluk, bir iş veya yük yüklenmek" gibi anlamlara geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Birçok anlamı bünyesinde barındıran bu kelimenin hem vahiy öncesi dönemde hem de vahiy döneminde kullanıldığı müşahede edilmiştir. Ancak Kur'an'da sadece bir yerde o da Müzzemmil Sûresi'nin ilk âyetinde ism-i fâil kalıbında kullanıldığı ve içinde bulunulan hâlin ki bir elbise veya örtüye sarınma halini ifade bağlamında sıfat olarak geçtiği saptanmıştır. Nitekim dil bilginlerinin ve tefsir âlimlerinin *müzzemmil* kelimesinin "bir elbiseye veya örtüye sarınmak" anlamında olduğuna dair Kur'an'daki bu kullanımı delil getirerek görüşlerini destekledikleri görülmüştür. *Müzzemmil* kavramı ile Hız. Peygamber'e hitap edildiği ve bunun bir çeşit nidâ şekli olduğu hususunda müfessirler arasında ittifak olduğu anlaşılmıştır. Her ne kadar bazı bilginler tarafından böyle bir nidâ ile elbisesine sarınıp uyuyan bütün Müslümanların kastedildiği iddia edilmiş ise de bunun uzak bir yorum olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

⁷ Bk. Ahmed b. Fâris, *Esmâu'n-nebî ve meânihâ*. thk. Mâcid ez-Zehebî. (Kuveyt: Menşûrâtı Merkezi'l-Mahtûtât, 1989), 29-40.

⁸ Bk. Muhammed Ârif en-Nuaymî, "Esmâu'n-Nebî Lugaten ve Istilâhen", Pencap Üniversitesi Arap Dili Fakültesi, (Pakistan 2006), 1/39-770.

Araştırmamız neticesinde *müzzemmil* kavramının geçtiği âyetin tefsiri sadedinde kaynaklarda yer verilen problemleri bir konunun da Hz. Peygamber'in büründüğü elbisenin kime ait olduğu hususu olduğunu görmüş olduk. Bu bağlamda bazı müfessirlere göre Hz. Peygamber'in sarındığı örtünün Hz. Âişe'ye ait olduğu bazılarına göre de Hz. Hatice'ye ait olduğu şeklinde iki fikrin ortaya atıldığı tespit edilmiştir. Ancak Hz. Âişe'ye ait olduğu şeklindeki görüşün uygun olmadığı anlaşılmıştır. Zira kelimenin geçtiği âyet ve sûrenin Mekke'de nâzil olduğu bilinen bir gerçektir. Hz. Peygamber'in Hz. Âişe ile birlikteliği ise Medine döneminde olmuştur. Her ne kadar örtü ya da elbisenin Hz. Âişe'ye ait olduğunu savunan bilginler o gece Hz. Peygamber'in, Hz. Ebubekr'in evinde gecelediği ve bu yüzden Hz. Âişe'ye ait bir örtünün onun üzerinde olduğunu söylemişlerse de bunun gerçeği yansıtmadığı tespit edilmiştir. Âyetin sebep-i nüzûlüne dair kaynakların ilk sırada vermiş olduğu haber; Hz. Peygamber'in Hirâ'da Cebrâil'i aslî suretinde ilk defa görmesinden ayrıca vahyin ağırlığını ilk defa tecrübe etmesinden ötürü heyecanlanıp korkması neticesinde eşi Hz. Hatice'nin yanına gelip üstünün örtülmesini istemesidir. Dolayısıyla sarınmış olduğu örtünün Hz. Hatice'ye ait olduğu ve bu hadisenin Mekke'de yaşandığı birçok âlim tarafından kabul görmüştür. Araştırmamız neticesinde bizim kanaatimiz de bu doğrultuda olmuştur.

Yine çalışmamız neticesinde *müzzemmil* kelimesinin Hz. Peygamber'in isimlerinden bir isim olmadığı, ancak O'nun hâlini niteleyen bir sıfat olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmamızda *müzzemmil* kelimesinin detaylı bir şekilde semantik tahlilinin yapılmış olması sonucunda bazı müfessirlere bu kelimenin geçtiği âyette mecâz ifade ettiği ve de "Ey risâlet ve nübüvete bürünen", "Ey vahye sarılan", "Ey sorumluluk üstlenen" şeklinde yorumlamalarının isabetli olmadığı anlaşılmıştır. Kelimenin "Ey örtüsüne bürünen" şeklinde hakiki anlamında kullanıldığı ve de bununla kastedilen kişinin de bizzat Hz. Peygamber olduğu sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

- Âlûsî, Şihâbüddîn Mahmûd b. Abdillâh b. Mahmûd el-Hüseynî. (1994). Rûhu'l-me'ânî fi tefsîri'l-Kur'ânî'l-'azîm ve's-seb'î'l-mesânî. Beyrut: Dârü'l-Kutubi'l-İlmiyye.
- Al Nırbânî, Abdul Bade. (2023). "Müzzemmil Kavramının Sûredeki Anlam Bütünlüğüyle İlişkisi". Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, c. 21, s. 41, ss. 96-12.
- Belenkuyu, Bekir. (2015). "Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî-Peygamberimiz (S.A.V.)'in İsimleri- Ve Esmâ-i Nebî Metinleri". Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, c. 10, s. 4, ss. 167-196.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhim. (ts.) el-Câmi'u's-sahîh, İstanbul: Kahraman Yayınları.
- Cevherî, İsmâîl b. Hammâd. (1984). es-Sihâh. thk. Aşmed 'Abdulgafûr 'Attâr, Beyrut: Dâru'l-İlmi li'l-Melâyîn.
- Çerçi, Faris. (2015). "Hz. Peygamber'in Doksan Dokuz İsmi". Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Özel Sayı, ss. 15-40.
- Demirci, Ramazan. (1995). "Müzzemmil Sûresinin Eğitim Açısından Yorumu" (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Firuzabadî, Mecduddîn Muhammed b. Ya'kûb. (2005). el-Kâmûsu'l-muhît, thk. Muhammed Naîm el-Arksûsî. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle.
- Gölpınarlı, Abdulkaki. (2023). Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Halîl b. Ahmed, Ebû Abdirrahmân b. Amr b. Temîm el-Ferâhîdî. (2003). Kitâbü'l-ayn. thk. Dr. Abdulhamîd Hendâvî. Beyrut: Dârü'l-Kutubi'l-İlmiyye.
- Isfehânî, Râğîb. (1997). Müfredâtü elfâzi'l-Çur'ân. thk. Safvân Adnân Dâvûdî. Beyrut: Dâru'ş-Şâmiyye.
- İbn Âşûr, Muhammed Tâhir. (2000). et-Tahrîr ve't-tenvîr. Beyrut: Müessesetü't-Târîhi'l-'Arabî.
- İbn Fâris, Ahmed. (1989). Esmâu'n-nebî ve meânihâ. thk. Mâcid ez-Zehebî. Kuveyt: Menşûrâtü Merkezi'l-Mahtûtât.
- İbn Hanbel, Ahmed. (1995). Müsned. thk. Ahmed Muhammed Şâkir. Kâhire: Dârü'l-Hadîs.
- İbn Manzûr, Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem b. Alî b. Ahmed el-Ensârî. (1994). Lisânü'l-'arab. Beyrut: Dâru'l-Fikr.
- Janabı, Jasım Imran Resam. (2022). "el-Cevâhir ve'd-Dürer fî Tenasubi'l-Ayât ve's-Suver Adlı Eserin İncelenmesi (Müzzemmil, Müddessir, Kıyame ve İnsan Sureleri)" (Yüksek Lisans Tezi). Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kalay, İdris. (2006). "İlahi Hitabın Şekillenışı (Hacc, Müzzemmil ve Tevbe Sureleri Örnekleri)" (Yüksek Lisans Tezi). Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaman Hayrettin ve Diğerleri. (2007). Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Kurtubî, Muhammed b. Ahmed. (1992). el-Câmi' li aḥkâmi'l-Çur'ân. Beyrut: Dârü'l-Kutubi'l-İlmiyye.
- Kutub, Seyyid. (2020). Fî Zılâli'l-Kur'ân. trc. Mehmet Yolcu ve Diğerleri. İstanbul: Tayf Yayıncılık.
- Mevdûdî, Ebü'l-A'lâ. (1987). Tefhîmu'l-Kur'an. trc. Ali Ünal ve Diğerleri. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Müslim, Ebü'l-Hüseyn b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî. (ts.). el-Câmi'u's-sahîh. İstanbul: Kahraman Yayınları.
- Nehhâs, Ebu Ca'fer. (2002). Şerhu divâni İmruulkays. thk. Ömer el-Fücâvî Ummân: Vizâretü's-Sekâfi.
- Nuaymî, Muhammed Ârif. (2006). "Esmâu'n-nebî Lugaten ve Istilâhen", Pencap Üniversitesi Arap Dili Fakültesi Dergisi, 1/39-770.
- Râzî, Ebû Abdillâh Fahrüddîn Muhammed b. Ömer b. Hüseyin. (1985). Mefâtiḥu'l-ğayb. Beyrut: Dârü'l-Fikr.
- Sevinç, Ahmet. (2016). Müddessir ve Müzzemmil Surelerinin Karşılaştırmalı Konulu Tefsiri (Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şeyhzâde, Muhyiddin Mehmed b. Muslihiddin Mustafa b. Şemseddin el-Kocevî. (1999). Hâşiyetü Muhyiddîn Şeyhzâde alâ Tefsîri'l-Kâdî el-Beyzâvî. Beyrut: Dârü'l-Kutubi'l-İlmiyye.
- Taberî, Ebü Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî. (1992). Câmi'u'l-beyân fî te'vîli'l-Çur'ân. Beyrut: Dârü'l-Kutubi'l-İlmiyye.
- Uceylî, Ebû Dâvûd Süleymân b. Ömer b. Mansûr el- el-Ezherî el-Cemel. (ts.). el-Fütûḥâtü'l-ilâhiyye bi-tavzîhi Tefsîri'l-Celâleyn bi'd-dekâ'iki'l-ḥafiyye. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî.
- Uslu, Sema. (2021). "Müzzemmil Suresinin Arap Dili Açısından Tahlili" (Yüksek Lisans Tezi). Sabahattin Zaim Üniversitesi.

- Yaşaroğlu, M. Kâmil. (2006). “Müzzemmil”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 32/252. İstanbul: TDV Yayınları.
- Zebîdî, Muhammed el-Murtazâ b. Muhammed b. Muhammed b. Abdirrezzâk el-Hüseynî. (1997). Tâcu'l-arûs min cevâhiri'l-Ķâmûs. thk. Dr. Abdulfettah el-Hulv. Kuveyt: et-Turâsü'l-Arabî.
- Zemaşerî, Ebü'l-Kâsım Cârullah Mahmud b. Ömer. (1997). el-Keşşâf 'an haĶâikî't-tenzîl ve 'uyûni'l-aĶâvîl fî vücûhi't-te'vîl. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye.
- _____, (1998). Esâsü'l-belâĶa. thk. Muhammed Bâsil Uyûn el-Sûd. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye.